

Minimale acties cultureel erfgoed onder de Omgevingswet voor gemeenten

Versie 1. (april 2020)

De omgang met het cultureel erfgoed in onze leefomgeving wordt straks geregeld in de Omgevingswet. Al vóór de invoering van de wet moeten gemeenten aan de slag om een aantal zaken in orde te maken, ook specifiek voor cultureel erfgoed. In het onderstaande overzicht staat vermeld wat gemeenten minimaal moeten regelen, en waar rekening mee te houden (zowel voor als na de inwerkingtreding van de wet).

Dit overzicht voor cultureel erfgoed is aanvullend te gebruiken op het algemene overzicht [minimale acties Omgevingswet](#) opgesteld door de VNG.

Acties die gereed moeten zijn vóór inwerkingtreding Omgevingswet

GEMEENTELIJKE ADVIESCOMMISSIE

1. Benoem en installeer een nieuwe gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit en bepaal waarover de commissie moet adviseren

Check:

- Zodra de Omgevingswet in werking treedt, vervallen van rechtswege de taken en bevoegdheden van de huidige monumentencommissies en welstandscommissies voor nieuwe vergunningaanvragen. Daarom moet de gemeentelijke adviescommissie zijn ingesteld op het moment van inwerkingtreding van de wet
- De commissie krijgt minimaal de taak advies te geven over aanvragen om omgevingsvergunning voor rijksmonumentenactiviteiten (met betrekking tot (voorbeschermde) rijksmonumenten, uitgezonderd archeologische monumenten)
- De gemeenteraad of burgemeester en wethouders kunnen ook bepalen dat de commissie om advies wordt gevraagd over aanvragen om omgevingsvergunningen voor andere activiteiten, zoals een omgevingsplanactiviteit met betrekking tot een gemeentelijk monument.
- Bedenk dat burgemeester en wethouders de commissie ook om advies kunnen vragen over het ontwikkelen van beleid voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, waaronder bijvoorbeeld het aanwijzen van gemeentelijke monumenten

Minimale acties cultureel erfgoed in de Omgevingswet voor gemeenten

Tip

Zie nummer 6 overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van vng.nl
Handreiking adviesstelsel deel 1 (gepubliceerd in februari 2020) op cultureelerfgoed.nl
Handreiking adviesstelsel deel 2 (publicatie verwacht halverwege 2020) op cultureelerfgoed.nl

OMGEVINGSVERGUNNINGEN

2. Maak interne processen gereed om omgevingsvergunningen voor rijksmonumentenactiviteiten te kunnen verlenen.

Check:

- Pas administratieve en digitale processen aan op de Omgevingswet.
- Wees voorbereid dat de gemeente (ook) bevoegd gezag wordt voor de vergunningverlening bij meervoudige vergunningaanvragen met betrekking tot een archeologisch rijksmonument. Dit zijn aanvragen waarbij voor meerdere activiteiten tegelijk omgevingsvergunning wordt gevraagd, waaronder voor rijksmonumentenactiviteiten met betrekking tot één of meer (voorbeschermd) archeologische rijksmonumenten. In deze gevallen heeft de minister van OCW (in de praktijk de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) zowel recht van advies als recht van instemming. Het is dus zaak de RCE in een vroeg stadium te betrekken.
- Weet dat bij de vergunningverlening van 'enkelvoudige aanvragen' (voor alléén rijksmonumentenactiviteiten aan één of meer archeologische (voorbeschermd) rijksmonumenten) de minister van OCW (de RCE) bevoegd gezag blijft.
- Houd rekening met de (vernieuwde) beoordelingsregels voor rijksmonumentenactiviteiten uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)
- Pas formats en formuleringen aan om vergunningen te verlenen, en om daaraan desgewenst voorschriften te verbinden
- Pas het proces aan om te voldoen aan de strakke termijnen. Voor de archeologische rijksmonumentenactiviteit geldt in de meeste gevallen de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV).
- Houd rekening met vaststelling of de rijksmonumentenactiviteit onomkeerbaar is. Zo ja, dan in de beschikking opnemen dat inwerkingtreding van de vergunning pas na vier weken plaatsvindt.

Tip

Zie nummer 2, 3 en 4 overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van vng.nl

Minimale acties cultureel erfgoed in de Omgevingswet voor gemeenten

3. Maak interne processen gereed om omgevingsvergunningen voor omgevingsplanactiviteiten te kunnen verlenen

Check:

- Pas administratieve en digitale processen aan op de Omgevingswet.
- Om omgevingsvergunningen te kunnen verlenen voor omgevingsplanactiviteiten met betrekking tot een gemeentelijk of provinciaal monument, een (anderszins) planologisch beschermd archeologisch monument, of een gemeentelijk, provinciaal of rijksbeschermd stads- of dorpsgezicht.
- Of om desgewenst een zogeheten buitenplanse omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit te kunnen verlenen (dus een vergunning om van het omgevingsplan af te wijken),
- Pas formats en formuleringen aan om beschikkingen te verlenen
- Pas het proces aan om te voldoen aan de strakke termijnen.
- Houd rekening met vaststelling of de omgevingsplanactiviteit onomkeerbaar is. Zo ja, dan in beschikking opnemen dat inwerkingtreding van de vergunning pas na vier weken plaatsvindt.

Tip

Zie nummer 2, 3, 4 en 5 overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van vng.nl

4. Pas de reguliere voorbereidingsprocedure aan op de participatieverplichting

Check

- Zodra de Omgevingswet in werking treedt, is de gemeente (als bevoegd gezag) verplicht om bij aanvragen om omgevingsvergunningen met betrekking tot beschermd cultureel erfgoed gelegenheid tot participatie te bieden als de aanvrager hierin onvoldoende heeft voorzien.
- Borg participatie in de voorbereidingsprocedure.

Tip

Zie nummer 9 overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van vng.nl

Zie voor praktische informatie over toepassen van participatie ook de website van 'Aan de slag met de Omgevingswet' op aandeslagmetdeomgevingswet.nl

Minimale acties cultureel erfgoed in de Omgevingswet voor gemeenten

TOEZICHT EN HANDHAVING

5. Pas toezicht en handhaving aan op de Omgevingswet

Check:

- De gemeente is verantwoordelijk voor het toezicht op het voorkomen van beschadiging of vernieling van (voorbeschermd) rijksmonumenten. Er geldt een nieuwe specifieke zorgplicht voor degene die een (indirect) schadelijke activiteit verricht: initiatiefnemers dienen voldoende maatregelen te nemen om beschadiging of vernieling te voorkomen. Houd rekening met deze nieuwe specifieke zorgplicht voor degene die activiteiten verricht die (voorbeschermd) rijksmonumenten kunnen raken. Zowel bij het naleven van de vergunningplicht voor rijksmonumentenactiviteiten als bij andere activiteiten.
- Uiteraard geldt de verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving ook voor het verbod om (voorbeschermd) rijksmonumenten te beschadigen of vernielen zelf.
- Zie ook toe op het verbod aan gebouwde of aangelegde rijksmonumenten onderhoud te onthouden dat noodzakelijk is voor de instandhouding.
- Als voorheen blijft de gemeente verantwoordelijk voor toezicht en handhaving van verleende omgevingsvergunningen voor een rijksmonumentenactiviteit. Daarbij is nieuw dat de gemeente dit ook moet doen voor meervoudige aanvragen voor rijksmonumentenactiviteiten met betrekking tot één of meer (voorbeschermd) archeologische rijksmonumenten.
- Net als nu blijft de gemeente ook verantwoordelijk voor toezicht en handhaving op andere activiteiten, bijvoorbeeld met betrekking tot gemeentelijke monumenten of beschermd stads- en dorpsgezichten
- De gemeente is ook verantwoordelijk voor toezicht en handhaving op de nieuwe specifieke zorgplicht om beschadiging of vernieling van werelderfgoed te voorkomen, voor zover dat de uitzonderlijke universele waarde van het werelderfgoed raakt.

Tip

Zie nummer 12 overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van vng.nl

Minimale acties cultureel erfgoed in de Omgevingswet voor gemeenten

Aandachtspunten na inwerkingtreding Omgevingswet

OMGEVINGSPLAN

1. Houd rekening met cultureel erfgoed en werelderfgoed

Check:

- Bedenk (alvast) dat als u het (tijdelijke) omgevingsplan (gedeeltelijk) wilt wijzigen/vaststellen, of daarvan wilt afwijken met een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit, dit na inwerkingtreding van de Omgevingswet conform die wet moet, inclusief de rijksinstructieregels tot het rekening houden met het behoud van cultureel erfgoed en werelderfgoed.

Tip

Zie nummers 14 en 16 overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van vng.nl

2. Aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten

Check:

- Houd er rekening mee dat na inwerkingtreding van de Omgevingswet voor in het tijdelijke omgevingsplan opgenomen verwachte archeologische monumenten geldt dat die verwachting aantoonbaar moet zijn. Dat betekent dat deze verwachting gebaseerd moet zijn op archeologische, bodemkundige of historische informatie. In het definitieve omgevingsplan zal deze onderbouwing uit het omgevingsplan zelf moeten volgen.
- Bedenk (alvast) dat als u het (tijdelijke) omgevingsplan (gedeeltelijk) wilt wijzigen/vaststellen, of daarvan wilt afwijken met een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit, dit na inwerkingtreding van de Omgevingswet conform die wet moet, inclusief de rijksinstructieregels.
- Weet dat er een stelsel van certificering van kracht is voor het doen van opgravingen als er versterking van een archeologisch monument plaatsvindt.

Tip

Zie nummer 16 overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van vng.nl

3. Houd rekening met de omgeving van beschermde monumenten

Check:

- Na de invoering van de Omgevingswet moeten gemeenten in het omgevingsplan regels opnemen over de omgeving van beschermde monumenten. Dit ter voorkoming van ontsiering of beschadiging van (voorbeschermde) rijksmonumenten en andere via het omgevingsplan beschermde monumenten door activiteiten in hun omgeving. Bijvoorbeeld

Minimale acties cultureel erfgoed in de Omgevingswet voor gemeenten

als deze negatieve invloed hebben op het aanzicht of de waardering van een monument. Deze verplichting uit het Bkl (art. 5.130) vloeit voort uit het verdrag van Granada en kan een herijking van het gemeentelijk beleid ten aanzien van de omgeving van beschermde monumenten vereisen.

- Gemeenten kunnen op een aantal manieren voorkomen dat de omgeving van beschermde monumenten wordt aangetast. Dit hoeft niet per definitie door per beschermd monument contouren in het omgevingsplan op te nemen. Het kan ook bijvoorbeeld door regels vast te stellen voor een heel gebied, als dat gebied de omgeving van alle beschermde monumenten omvat.

Tip

Zie nummer 16 overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van vng.nl
Het Gelders Genootschap schreef een artikel over de Omgevingswet en de omgeving van beschermde monumenten ('Omgevingswet & de omgeving van het monument') en maakt op verzoek van het Ministerie van OCW een handreiking over het rekening houden met de omgeving van beschermde monumenten. Deze zal naar verwachting in de tweede helft van 2020 gepubliceerd worden op geldersgenootschap.nl en cultureelerfgoed.nl